

ԴԻՏԵԿ ԲԻՒՋԱՆԳԵԱՆ

1812. 'ի 1. սեպտեմբերի.

Ը. Գործքս՝ որ է Պատմութի հիմնական ասանելս , ամեն տամարհինկ
օրը հեղմը կրասպին :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆՔ

Ստեփան Զեյնի , Ֆրանսիայի բանակին կը
գրովի առ խապարներս :

Երբեք չեն հաղորդել ինչ որ զին մե
թերթերով մէկ բանակի տեղին շինել կու
տայ կար . ու հոն քովը լեռանը վերանայ մէկ
բերդին , ուրտր ստանալ եւանդիւնին պա
շտոն էր : Եսկե զատ երկու փայտե կա
մարը յընդերով շինել տրվաւ . առանց մաս
դեանի վերայ , որ արդէն իրեք հասար լառ
տեղով կոմսը շինած կար :

Շին շինեալ սկսաւոր , հասաւ եւ
գտանց կանախ լանիքիկ . ու լաւա լաւա
տաւոր գտիցաւ , որ հասաւ բանեց պա
տկարանկան պաշարները . ուսելիքները .
որտեղ որ պիտան կար 30 հազար խան
թար ուրիւր : Բանեց 160 գերի . որոնց մէջը
չարս ու օժիւրս : Աս պղծուն շինեալն որ
մեն պատիւ եղաւ իրեն , զի զնորոցե
նր յատմիս արվաւ . առանց չար մեծերու
ընթիւն ածաւ : (որ մէկ տեսակ արտեղաւ
թե նշանակէ) , երենց կարգաւ թեր հա
մար :

Հիմայ մահալի տղն մեն բանակը , ու
բուն վրայ կը հրամայէ տեղաւորել կայս
րը : Է որխաւային մտմէ թերթիկներու մէջ ,
որուն զինեց կեցքեք նարդիկն թաղաւ
բը , իր կարիժ ձիաւորներով : Էրեզորդ
բանակը՝ որուն վրայ կը հրամայէ փրկել
իւր պահաւարներ , հիմայ է պաշարաւորին
վրայ , ուսկից որ իր ապահովութեք հա
մար պիտի քաղի զէպ 'ի պատիւգէն : Իր
ոստանաւոր քէ էայն գաւազը կը հասնի 24
հազոր . խաղախ ձիաւորները 6000 , զորս
հազարմայ աւելի տղէ ձիաւորներ ունի :
Ու այսպէս հիմայ երկու բանակը մէկ մե
կէ զտոյժածն 100 փարսան միջոցով , որ
մէկ մէկու ձին կարող օգնելու :

10ին շինեալ լաղաւ մաւղաւսի խոր
կեց իր իկաւոր զորքը՝ որոնց պէտք էր

ռօմիկէքի մէնեալը , միւ քաղքին վրայ :
Առնք հանդիպեցան մահալին վերապաշ
տարաց քաղքէն փրկել հեռու . գարեղնե
ցան տոնց շարաւոր . ու թեւեթա քրան
պղին դուզը քիւլոր էր՝ մահալեքերուն
մեղէն . բայց ընին ձիաւորները շատ կաւ
րը ճուճի պատերազմով , առ քիւլին տե
ղը ընցուցին , ու վասարիկցան պատերազ
մը : Խաղախներուն մէնեալը կուկուրեկ
հոն մեղաւ , ու 600 ուր որը մեղաւ , որը
մերաւորած ընկան հոն . իսկ իրենցմէն
500 ամենկը , մեղաւ վերաւորած . ու մե
տան առ օրը միւ քաղքը :

13ին ձիաւորներն թաղաւորին լա
նակը էր նշան :

14ին . Պապաւեղներուն գունդը՝ որոնց
վրայ կը հրամայէ պատն թօնգէ կռաւած
մեղա քիւ , անցան հանդիպի մէջ նարդի
նին գիւնային . ու գրաւ զիրենք . Զամայ
գէտ 'ի պատերազմ :

14ին . Շինեալ լաղաւ մաւղաւսիկը ,
որ պահաւարներն զարաց ետեւն ընկեր
կերթար , հասաւ ռօմանով , 13ին փրկել
իւր զփաթեմալեկին քանակը էր քաւաւ
նայ . որ 13ին , ու 12ին զարկաւ թիւս ,
ու աղէկ պաշարներ ու ամբարներ մեղ
մեղ . հոս 12 մահաւ ձիաւոր ձե խաղա
խ ետեւն ընկան ինչոյն երկուքեր մի
տեղ . վերքը բանեցին , մեղաւորքը՝ որը մե
տացին , որը փախուցին :

12ին . Շինեալ պատն լաղաւսի էր իւր
հոլմէն . ու անկից խաղախ քաղի թան փո
տովա 50 ձիաւորով , գէտ 'ի լաղ . տոնց
գաղին հանդիպեցան պահաւարներն . մեկ
կրտոր գրաւը , զարկին բանեցին 200 պա
րսայ առաւայ . 100 թօնով . 6 օժիւրայ :
300 պատերազմի մաւաներ . 800 աղէկ
մեղաւորն քաղաւ . ձիաւոր : Ու արաւեալ
իրենց լաւն բանակէն 30 միւլն աւելի հե
ռացան էին , զիւմարմանեցան առաւի ու
ւարը ստեղծ հոն լաւիլ . ուստի հրամայեց
քաղի թան զանաւորն որ մերթն ու գե
րե

ընկերէն զատ, ամեն բան այրեն. ու այլ
ընկէն ետև առաւ իր վատորկածը, ու ե-
կաւ անօք փառօք իր մենծ բանակը:

15ին. Փրինչիֆէ Էքմուլը էր իկհու-
մէն. Ճէնէնաւ բայեօլը էր եաքճիգսիէ,
որ բռնորէին բովանդակի ղվալըքը: Աս խա-
պարը որ լըսեց պախաւանիորը, ալ առաջ
չեկաւ դէպ ի պօռուտօք: Այլ շտակովեցաւ
դէպ ի մօձիկն:

15ին. Ճէնէնաւ կոսուքի էր պօռիսով.
իրեն խաւրած մէկ կտոր զօրքը դէպ ի
ըսգաւըփէլ, գային բռնեցին խեմը զօ-
րաց պաշարներ. 8 օֆիլիալ, ու 200 գերի:

18ին. աս Ճէնէնաւը էր բօքնով. աս
օրը ամպաւոց սահալթը երկուքին Ճէնէ-
նաւ պառօն բօլպէնգը մտաւ օքքա. ուր
որ գտաւ անձուն զօրաց պաշարներ. ու
անկէ շուտով անցաւ դէպ ի պօռիսովէն,
ու ետևէ ընկաւ մէկ Թօփճիներու գուն-
գիմը: Մէկ մտկով Ճէնէնաւ մը խըրիվէր
էր օքքա, որ հոն տեղի զօրաց ամբարնե-
րը առնէ փակցընէ. երբոր էկաւ տեսաւ
քաղաքը Փրանսղներու ձեռք, զարմացաւ
մտաց, ու բռնըվեցաւ իր ամեն զօրքո-
վը:

Պակաւախօնը ետ քալելով ճարպիկու-
թի հասաւ իր վախճանին, որ ամուր տեղ-
մը կռնակը տրված ամա շատ հեռացած է,
մէկը բանակէն, որուն դուռն է մահովի
կայսրը, որ ան ալ ետ ետ կը քալէր դէպ
ի տունա: 14ին. Ճէնէնաւ սէպաստիանը
աս բանակին վերջապահ զօրացը հանդի-
պելով, զարկաւ կտորեց փակցուց 500 խա-
ղախներ, ու հասաւ տուօվա:

15ին. Մոսկովները տրիսաւ իրենց շե-
նած մէթէրիղներուն մէջ ամացան կեցան
100, կամ 120 հազար հօգի. ու իմանա-
լով որ Փրանսղի զօրքը աագին մէկ դէ-
գիրքը ընկերէ, կամուրջմը շինեցին ան-
ցան ատոմս՝ 5 հազար ձիաւոր, ու 5 հա-
զար ոտանաւոր, ընկան Ճէնէնաւ սէպա-
տիանին վրայ, ու քեցին անի երկուքէր
միլ տեղ. ու ամենը 100մը եղան մեռած
վիրաւորված բռնրված. որոնց մէջը նաև Ճէ-
նէնաւ պառօն անդգժէնիէ մահացու վէրք
անձնով ընկաւ մոսկովներուն ձեռքը:

16ին. Մառէշիալ առեգա տի գռէվիլգօ,
իր զօրքով հառաւ կրօնապօքմ. ու փոխա-
քայն իշալայալու հասաւ աօքճիգսիէ:

18ին. Կաթօլեօնը բոլոր բանակը բերաւ
կրօնապօքմ: Ան օրը մոսկովին բոլոր զօ-
քը, որ տրիսաւ մէթէրիղներուն մէջ ամը-
ցած էին, որոնք տարիմը շտանտէր շինէր
էին, Թողուցին դաջին. ու հոն եղած ան
հուն պաշարները՝ որ հետերնին չէին կըր-
նոր տանիլ՝ այրեցին, դեոր թափեցին.
Փրանսղները հապան հոն, մնացած մէթէ-

րիղներնալ այրեցին քակեցին դետնի հա-
ւատար ըրին:

19ին. Ալեքսանդր կայսրը էր վիզէփաք.
նոյն օրը Ճէնէնաւ քօնդէ նաւաօգի՝ բօլօ-
դաքին առջնէր: Կայսր օրը Ճէնէնաւ ու-
նիէնը դարձաւ դօնիմ, որ աջը ունենայ
պաշտպանի վարտավիային կողմերը՝ որ մու-
կովի զօրաց գունդ մը մտերէր վօլինիա:

20ին. Մարէշիալ առեգայ տիսգրիա, ու
առեգա տի դառնիդօ՝ էին օլթադա. փո-
խաքայն՝ քամէն. ու նարօլին Թադաւո-
րը անցաւ տունան. ու դետին ալ կողմը
բոլոր լեցուց կոխեց իր ձիաւորներովը:
Ան բովանդակ պատրաստութիւններ՝ որ
տեսերէին մոսկովները Փրանսղներուն դե-
տէն աստիս անցները խափանէրու, ոչօ պա-
րապ դնաց. ան զօրաց պաշարները ամբար-
ները՝ որ իրէք տարիւնէ պէրի հոն տեղա-
ւորէրէին աւերեցան փճացան. ու ամեն
տեղաց որ մոսկովները ետ քալեցան, ի-
րենց շենած, իրենք ձեռքը իրենց
աւերեցին: Ճէնէնաւ քօնդէ կոսուքի, իր
զօրքովը կը քալէ կոր օլուլա դետին դիւրը.
ու աս երկիրները՝ որ առնային ու օլու-
լային մէջ տեղերնէն՝ շատ բարեբէր ու
պարարտ են, ու աս օրերս ցորենով բոլոր
ծածկըված են:

Մէկ օֆիլիալը Թուլթ կը գրէ իրեն
Ճէնէնալին, որուն մէջը կը պատմէ աս բա-
նը: Ես ու Ռալիներ՝ որ ձեր հրամանին
կեօրէ դատովեցանք գացինք փէխախօլային
նէ, մեր սովորութեմ կեօրէ՝ սովորական
ճամբէն դուրս, երբեմն ալ դին, երբեմն
ձախ դին զարնէլով, եկանք դատանք նովէն
չխաղայինք քեզմը հեռու, մէկ մոտով դին
ւորական մարդ մը, որ մեր բախտէն մի-
նակ հոն տեղեւորաց կանցներ: Ասկէ իմա-
ցանք ստուգեցինք ուր տեղանք որ պաշար-
ներ ու զինւորական ամբարներ կային. սա-
կէ զատ իմացանք որ 40 խաղախ՝ հոն քաղ-
քին մէջ, մէկ մենծ ամբարանոցիմը մէջ
պահապան կեցեր են, ու ատ ամեն ամ-
բարանոցներուն շուրս դին, որոնք Թէպէտե-
պարապ, գրերին բռնկեցինք լուս փոտե-
բաներ, որ երբոր լըսեն թէ մեր բանակը
կը շարժիկոր բօնիկվիէ ձին վրայ, հէմէն ա-
նոնց կրանք տան փախչին: Աս օր լըսե-
ցինք, առաջ գացինք, ու գիշերանց մտանք
մէկ անտառիմը մէջ՝ որ նօվիսովը գեղին
ե տունէ. հոն մէկ գեղացիիմը տուն մտանք,
արթնցուցինք, որ մեղի խապար տրվաւ,
թէ հոն գեղին մեծին տունը 5 խաղախ՝
եկերին բօնիկվիէ ձին: Մէկէն գացինք
տունը կոխեցինք, ու առանց կրակի ու բա-
թընտոցի բռնեցինք, որովհետև մեզ բա-
սածներուն պէս՝ յանկարծակիս եկան:
Հարանք քաղաքը, Թողուցինք որ ձիանք
նիս

նիս հանգչին քելմը, ետքը պարոն ռավէնը
ատեն չիկարողացնելով ձեր հրամանը կա-
տարելու, որ արկերէից զօրաց ամբարաւ
նոցները կոխելու ապրեցընէլու, բաժնեց
զօրքը խուճի խուճի որ մէկէն հասնին կո-
խին, չիկարողան որ այրելի: Ես ալ 20 ձիա
ւորով, ինքնալ մէկտեղ հեծանք ձիերնիս
գիւլերանց հիւ մէկ բանմը շինայելով, գա-
ցինք ան 40 խաղախ կեցող ամբարանոցին
վրայ: Երբոր հասանք հոն, աս ձիերնուս
ձայնէն, ու թնայալէն արթնցան խաղախ
ները՝ ու զլրեհից կորսնցուցին: ամա ինչոր
հէն քանիմը փխտով պարսկեցին վրանիս,
մեկըս իրենց վրայ մուժ տեղը գէտ 'ի
ներս: Ու տեսայ որ ասոնք իրենց մուժը
օգնական ընելով ետեւ ետեւ կը փախչին կոր
որը ձիով, որը ոտքով: հրամայեց իմին
ներսու՝ որ ձիերնէն վար իջնին: Աս ատե-
նը պարոն տի ռավէնը իրեք տեղաց զոր-
նովեցաւ՝ կողը ու փորը: ու ան ամեն խա-
ղախները որ գուցե թաւաճուէին փախ-
չել ամենքը զարնովեցան: ու իրենց օֆի-
սիայնալ կողին խուճինմը առնելով, երկու
միլ տեղ դնաց ընկաւ: Ես ալ վար իջայ
ձիէս, ու մէկ ձեռքս սուր, մէկ ձեռքս
փխտով մտայ ներս իմիններսալ ետեւէս, ու
հոն տասնըութը խաղախ մէկ քէօշմը
քալած, մկախմին տնկած իրենց զիւրեք
կը պալապանէին: Կանչեցի ու ժով որ լոյս
մը բերէն, ու սխանք վրանին փխտով սրել
մէկ: ամա անոնք՝ ան կեցած տեղերնին մէկ
մաղաղարը կայ եղեր, ամենքը ձոն վար
քալելերէն ու մղախնին դուրս երկնցու-
ցեր կըլաքէին: անոր համար նեաճմնիս
պարապ կերթար: մէկմալ երբոր լուսնաւ
խմացանք բանը, ասու դաշինք սխմեցինք
փխտովները գէտ 'ի ներս, որոնց ճարը
հասնելով ձգեցին զհեքերնին: դերի եղան
ամենքը:

Մենք բանակը Փրանսային տասը դունդ
զօրքով մէկ եղած է: Եւ որորդ գունդը՝
բանակին ձախ թւը բոլոր բռնած է, ու
բուն վրայ կը հրամայէ՝ մառէշալ Մարտե-
նալ, ու Տուգա տի Գառէնթօ: ու ձե-
նեալ Կուանկէն՝ որուն հրամանին տակ
նեն պուռչին զօրքը: Բանակին մէջ տեղը
կայ, 1 գունդը՝ մառէշալ Տավուս, ու
փրինչիֆէ Էքմուլը կը կառավարեն 2.
գունդը, մառէշալ Օուսին, ու տուքա
Ռէճիս կը կառավարեն 3 գունդը՝ մա-
ռէշալ Նէյի, ու տուքա Էլքիմէնը կը
կառավարեն 4 ու 6 գունդը՝ իգալիայու
փրինչիֆէ Փոխարքայն կը կառավարէ 5 ու
7 ու 8 գունդը՝ Վէսդ Փալապուս թաղաւո-
րը կը կառավարէ, բանակին ալ թւը կե-
նալով 9 գունդը՝ մառէշալ Վիքտուս ու
տուքա տի Պէլլուենը կը կառավարեն, որ

կեցած են էլսային ու օտէին մէջ տեղ-
րակը: Նաթօլին թաղաւորը կը հրամայէ՝
բոլոր ձիաւորներուն վրայ: Վիսգէմէնի
ցիներուն վրայ կը հրամայէ իրենց փրինչի-
ֆէին որդին՝ Ժառանգ փրինչիֆէն: Սաթ-
տնիսցիներուն վրայ ձէնեալ Փուլը: ու
պալաուէններուն վրայ ձէնեալ պաուսն
Վուեթը:

Վիենայէն կը գրեն, թէ մոսկովին զօրքը
որ վալաքիային կողմը կային, հոն միշտ
կեցերէն ու չեն պախիթ: ու գրանիւրվա-
նիային ու պանագօին գիմոցը բանակ բա-
նակ եղած նստերէն, ինչպէս կը ընեն՝ շատ
կասկած ու վախ ունին նէմէհէն:

Մոսկովիները յունիսի 17 ին, տունային
կողմերէն ետքալելու ատենը, մէկ թուղթ
մը խաւերէցին Փրանսայի առաջապահ զօ-
րացը, ու բոլոր Փրանսայու բանակին, մե-
ջը աս բանս գրելով:

Չինոնք Փրանսայու:

|| Վարեալ ընթանայք դուք 'ի հանգէս
նոր պատերազմի: հաստատեալ է 'ի միտս
ձեր՝ թէ ռուսք ոչ գիտեն և ոչ համարին
ինչ զօրութիւն ձեր: ոչ, ոչ այնպէս ընկերը
իմ: Նոքա զայդ ձերդ զօրութի կարի խի
քալ գիտեն, զոր ցուցանել ունիք դուք
շաւար միւսմ 'ի մեծի մարտի: Գիտաս-
ջիք քալ, զի զօրութի զինուորակալ պար-
տի զհետ իւր ունիւ անընդհատ զայլ զօ-
րութի: ուստի մէկնալ իցէ: ուր ահա
դուք 400 փարսախ միջոցաւ տարանջատեալ
չլիք 'ի ձերոց սահմանաց: Մի պատրիք
տեսուով զայս մեր նախկին շարժմունս:
Ճանաչեցէք դուք զուստ, այլ կարի իմն
անագան, թէ առ ահի՛ ձեր յերեսաց ձե-
րոց փախուցեալ երթիցեն: նոքա այժմէն
հանդերձնի զմեծ պատերազմն: յորմէ ձերդ
փախուստ ընիցի անձողոպրելի: Արդ՝
դարձլիք այլ իւրաքանչիւր 'ի ձեր քաղցր
հայրենիս: մի ընծայէք հաւատս ստապա-
տիր բանից՝ որ յականջ ձեր փողէն, թէ
պատերազմեալիք առ 'ի ձեռս բերել զհաշ-
տութի: ոչ ապաքէն պատերազմիք դուք
առ անյադուրդ ամբարտաւանութեալ
ցելոյն 'ի վերայ ձեր, այնո՛ր որ ոչ գիտէ ըզ-
խաղաղութի, որոյ առաջի խաղ իմն սրտա-
խորժ են հեղմուցը արեան իւրոց հպտալ
կաց, ապա թէ ոչ 'ի բալանց հետ հար-
էր ունիւ ղեաղաղութիւն 'ի միմի, առանց
այսորիկ պատերազմի: Դարձլիք ատեմ 'ի
ձեր հայրենիս և 'ի ձեր բնակութիւն: այլ
սակայն եթէ տակաւին խիղրէք զգրուել
ձեր ընդ երկիրն ռուսոց, մոռացարուք
աստէն զբառագ՝ զինուորագրութի, զորա-
ւորով, առաջին և յետին բողբոջմն, և

ԴԱՅԼ

զայլ եամ՝ արորէստս զինոճորական բռնա-
ւորութիւն, որ ոչ ներքէ ձեզ և ոչ առ ժամ
մի, զի՛ ի բաց ձգել մարԹապիճը զայս լուծ
ի պարանոցաց ձերոց: ||

Աս մահովնեալն ծանր ու նախատա-
կան Թղթին դէմ, մէկ նախատական Թուղթ
մը գրեց Ֆրանսոյ կաթողիկոսին մոտկով
նեալուն, որուն օրինակը հետեւեալ Թղթ-
Թին մէջը կրգրենք:

ԱՍՏՂԱԲԱՇԻԱԿԱՆԻ

Անցած տարի ու աս տարի, երկնքը
երկու երեւելի ու աղւոր բաներ երեցան,
մէկըն էր՝ ան նորատեսիլ արմնապուռ պո-
շով աստղը, որ անցած տարի՝ օգոստոս ամ-
սին սկսած՝ աչքի կրեւնար, ինչման տար-
ւոյս առջի օրերը: Աս աստղի վրայ շատ
ու նոր նոր մայրելու բաներ ըլլալուն հա-
մար, ու շատ հոգի բաղձալնուն ուղեւորուն
համար գիտնալ ան բաները • մասնաւոր
զատ պոփիկ գիրքմը շարագրեցինք անոր
վրայ անշարհաբառ լեզուով, պարզ հասկը-
նալու ոճովմը, որ մեր ազգնալ քիւմ քիւ-
մը պարէ աս բաներէս ծարաւը առնէ:

Մէկալը էր արուստակը՝ որ երկնքին մէջ
լուսնին ետեւ լուսաւոր ու անուշ փայլող
ու աչք զովարԹացընող մուրախմընէ, որ
աս տարի փետրվարին սկսեալ ինչման յու-
նիս, արեւը մանակէն ետեւ, երկնքին մէջ
կերեւնար փայլիլուն ու պայծառ: Աւ մայի-
սին տասնըմէկին՝ որ աս մուրախը՝ զօգրե-
թացաւ լուսնիԹագ մուրախին հետ, որ
մէկ կանգուն մէկ մէկէ հեռու կերեւնային,
ինչպիսի գուարձութիւն ու զբօսանք չէին
խտար երկնքին ի վեր նայողներուն, որ աս
երկու մէկ մէկէ աղւոր մուրախները, մէկ
տեղ եկած, կարծես Թէ երկնքին երկու
աչքերնէն, որ մեր վրայ կընայէին:

Հիմա հոս աս արուստակին վրայ, էն
հարկաւոր քանիմը գիտնալու բաներ գը-
նենք: Զերէմ Թէ որ Գրմատէն ըսիսինքնէ
պատմել ասոր վրայ, Թէ հին մարգիկ, հին
աստղաբաշխներ ու բանաստեղծներ, ինչ
կրեւնին, ինչ առասպելներ շիներ էին ա-
տոր վրայ, ու նաեւ հիմիկան աստղաբաշխ
ները, ինչ չափել չափերիները որ կը-
նեն երկնքին վրայ զանազան բեւեբ բաւա-
րուն կեօրէ, մէկ մեծ գիրքմը կըլլայ: Ու
նոր հոս ամենուն հասկընալու մէկ ծա-
նօթութիւնը տանք, ու ուղ Թէ՛ ան մենք
ու մայրելու գիտութիւններուն սանկ մէկ
քիւմ համար, ընտորոր գիտնական ազգե-
րը կրեն:

Աս արուստակը կըպընտրի արեւուն չորս
դին, ինչպէս ամեն առաջին աստիճանի
մուրախները ու կըսվի՝ երկրորդ մուր-

րակ • վն զի առաջինը՝ որ էն մօտէն արե-
ւուն, փայլածուն է • երկրորդ հեռու արե-
ւն, է աս արուստակը, որ մեր երկրին ա-
փայլածունին մէջ տեղերնէ: Աս արուստա-
կը 7 ամսըման, 14 օրման, ու 17 սահԹըման
մէջ, մէկու կըպընտրի, իր արմարը կընէ
արեւուն չորսդիով • ըսել կուզենք Թէ իր
մէկ տարին՝ առափ ատենման մէջ կըլլու-
նայ • 23 սահԹին՝ ու 22 վայրկէսին մէջ,
կըպընտրի մէկմը իր առանցքին վր • ըսել
կուզենք Թէ իր մէկ օրը՝ այսպիսի տանէ է:
Մենք ուր աս մուրախին է երկրագուն-
տիս ինք բաժնին մէկը • կի՞ պայտէս ըսեմ,
ինք հեղ պզտիկ է՝ մեր երկրագունտին:

Երկրէս հեռու է, իր միջական ըսված
հեռաւորութեւն ատենը 82, 457, 952 միլոն
լուսնային: Արեւին հեռու է, իր միջա-
կան հեռաւորութեւն ատենը, 59, 644, 310,
միլոն:

Ինչպէս որ լուսինը մեզը կըտեսնէր եր-
բեմն լուսով լեցուն, Երբեմն կէս կըլլոր
լուսով, ու երբեմն բարակ քիւմը լուսով •
այսպէս ալ աս արուստակը՝ երկնքին զա-
նազան դիրք ընալուն կեօրէ, մէկ այնպիս
կերեւնայ, բայց արեւալիւնով • ինչպէս որ աս
տարի առջի ամիսները աղէկ տեւալիւնով
տեսանք՝ որ լուսով լեցուն՝ կըսկըլլոր կերե-
ւնար • Ետքը յունիս յունիս ամիսուն մէջ կէս
լուսնային կըտեսնէինք: Աս արեւուստակը
երբեմն ամիսներով չերեւնար • ու երբորա-
ւսիսինէ երեւնալ՝ ամիսներով կերեւնայ, կի՞
արեւը մանկէն ետեւ՝ արեւմտէն դին, կի՞
արեւը ելլէլէն առաջ՝ արեւելէն կողմը •
Երբոր արեւը մանկէն ետեւը կըսկըսինէ
երեւնալ՝ ան տեսնը իրեն անուն կուտանք
գիւլեալը, ընտոր աս տարի ինչման յունիս
յունիս կըսվէր: Երբոր որ առաւօտը՝ արեւը
տահա չեւած որ կերեւնայ՝ ընտոր աս ամիս
ները կերեւնակոր • ան տեսնը իրեն անուն
կուտանք՝ լուսաբեր, կամ արեւմտէ: Ու աս
միջո փոփոխ կըլլայ՝ որ ատենմը երբոր ա-
ռաւօտները կերեւնայ, Ետքը ատենմընալ
իրեկունները, անկէ ետեւ կէսն առաւօտ
ները: Ու աս որչափ տեսն երեւնալուն չա-
փը ամսըման կամ օրման վրայ կապած չէ,
այլ մեր արեւային գրքին մուրախացը զու-
գընԹացութիւնները մէկմէկու պայտէս կի՞
պայտէս պատասխանելուն կեօրէ, աս ա-
տեններնալ, չափերնալ կըփոփոխվին: Աս
ըսածներուն ստուգուելը, պատճառը յայտ-
նի է, քիւմը երկնքի բաները գիտցողնէ
րուն, իսկ չըգիտցողներուն հիմալ բաւա-
կան է այսպիս գիտնալ՝ Թէ այնպէս բա-
նէր կան ու կըլլան տէր, զերէմ միայն հա-
մառօտ մը գրելով հասկըցրենք անափ
գծար է, որչափ որ բերնով հասկըցրենք
խօսայենէ: